

1. 12. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajištění podílu v obchodní korporaci v trestním řízení a jeho správa

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 5 Tz 52/2014 o stížnosti pro porušení zákona, kterou podala (neúspěšně) ministryně spravedlnosti Helena Válková ve prospěch obviněného z popudu vrchní státní zástupkyně Lenky Bradáčové, v ostře sledované kauze tunelování tiskárny Neograph, kde je obviněným klíčový svědek v takzvané jízdenkové kauze pražského dopravního podniku, v níž figurují mezi obviněnými i lobbista Ivo Rittig nebo bývalý šéf dopravního podniku Martin Dvořák, potvrdil nesprávnost výkladové praxe Nejvyššího státního zastupitelství, které dlouhodobě zastávalo názor, že při zajištění podílu v obchodní korporaci ve smyslu § 47 tr. řádu nelze vlastníkově postupem podle tohoto ustanovení omezit hlasovací práva související se zajištěným podílem s poukazem na dvě skupiny akcionářských práv a povinností, v jejichž rámci existují práva majetková, která lze zajistit, a práva společenstevní, která podle (mylného) přesvědčení Nejvyššího státního zastupitelství nelze zajistit.

Ke skutkovému stavu. Státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze podle § 47 odst. 1, 2 tr. řádu zajistila nárok poškozené obchodní korporace NEOGRAPH, a.s. na majetku obviněného, a to sice akciích vydaných poškozenou společností, přičemž v citovaném rozhodnutí zároveň zakázala obviněnému s těmito akciemi vykonávat hlasovací práva. Městský soud v Praze podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu stížnost obviněného proti tomuto usnesení zamítl. Proti usnesení Městského soudu v Praze podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněného stížnost pro porušení zákona, k němuž mělo podle ní dojít v neprospěch obviněného v ustanoveních § 47 odst. 4, § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu. **Ministryně spravedlnosti zdůraznila, že ten, jehož akcie byly dle § 47 odst. 1, 2 tr. řádu zajištěny, nepřestává být jejich vlastníkem a nadále je i akcionářem akciové společnosti, jemuž nelze bránit ve výkonu společenstevních práv, která nepřecházejí na toho, kdo zajistil akcie (tj. na stát), ani na nikoho jiného.**

Nejvyšší soud zopakoval, že předmětem zajištění podle § 47 odst. 1 tr. řádu je majetek obviněného. Jeho obecnou definici dříve částečně obsahovalo jen ustanovení § 6 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, podle něhož se obchodním majetkem podnikatele fyzické osoby rozuměly věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty, které patřily podnikateli a sloužily nebo byly určeny k jeho podnikání. Nyní se pojmem majetek podle § 495 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, rozumí vše, co patří určité osobě, tj. souhrn jejích věcí, práv a jiných majetkových hodnot. Za majetek ve smyslu citovaných ustanovení se dle Nejvyššího soudu nepochybně považují i akcie, které patří obviněnému jako akcionáři konkrétní akciové společnosti. Pokud jde o právní povahu akcií, jsou podle § 489 a násl. o. z. hmotnými nebo nehmotnými věcmi a odpovídají definici movité věci (viz § 498 odst. 1 *a contrario*, § 498 odst. 2 o. z.). Závěr o tom, že akcie je movitou věcí, ostatně dle názoru Nejvyššího soudu neodporuje ani trestněprávní úpravě, neboť podle § 134 odst. 1 tr. zákoníku se ustanovení o věcech vztahují i na cenné papíry bez ohledu na to, zda jde o listinné nebo zaknihované cenné papíry a jaký je jejich druh (akcie, dluhopisy, směnky, šeky, atd.). Právní úprava cenných papírů je po rekodifikaci soukromého práva (s účinností od 1. 1. 2014) zařazena zejména do občanského zákoníku (viz jeho ustanovení § 514 až § 544) a zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních korporacích (viz zejména ustanovení § 256 až § 343 z. o. k.). Tuto mimotrestní právní úpravu bylo třeba použít i v nyní posuzovaném případě, protože Městský soud v Praze rozhodl svým usnesením, proti němuž směřovala stížnost pro porušení

zákonu, již za účinnosti občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích, která nastala dnem 1. 1. 2014.

Podle § 256 odst. 1 z. o. k. se akcií rozumí cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov akciové společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací (podobně uvádí § 155 odst. 1 obch. zák.). Podle § 514 o. z. se za cenný papír považuje listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že ho po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést. To znamená, že do akcie jako cenného papíru jsou vtělena práva majetkové a nemajetkové povahy. Podstata majetkových práv je vyjádřena zejména podílem akcionáře na základním kapitálu akciové společnosti, přednostním právem na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, podílem akcionáře na likvidačním zůstatku a právem na podíl na zisku (dividendu). Tato práva lze samostatně převést za předpokladu, nestanoví-li zákon jinak, přičemž stanovy mohou umožnit převod i jiných podobných majetkových práv (viz § 281 odst. 1, 2 a 3 z. o. k., podobně § 156a odst. 2 obch. zák.). Naproti tomu práva nemajetkové povahy (tj. práva, jejichž hodnotu nelze vyjádřit penězi) nejsou samostatně převoditelná. Takovým právem spojeným s akcií je podle Nejvyššího soudu rovněž hlasovací právo společníka akciové společnosti (akcionáře), které podle § 281 odst. 4 z. o. k. nelze samostatně převádět. Dalšími tzv. společenstevními právy jsou např. právo akcionáře zúčastnit se valné hromady akciové společnosti, právo uplatňovat návrhy a protinávhrhy, právo protestu akcionáře, právo podat žalobu na neplatnost usnesení valné hromady atd. Souhrn všech uvedených práv tvoří podstatu akcie jako věci v právním smyslu.

Pokud jde o námitky ministryně spravedlnosti, v obecné rovině je dle Nejvyššího soudu sice možné souhlasit s jejím názorem, který vyjádřila v podané stížnosti pro porušení zákona a podle něhož lze práva akcionáře rozdělit na práva majetková a práva společenstevní. Nejvyšší soud však k tomu především zdůrazňuje, že ministryně spravedlnosti se ve stížnosti pro porušení zákona omezila na pouhé obecné tvrzení, že údajně nelze zajistit ve smyslu § 47 odst. 1, 4 tr. řádu i společenstevní práva upínající se k akci a že není možné akcionáři bránit ve výkonu těchto práv. Uvedené konstatování ovšem není podpořeno žádným argumentem ani poukazem na jakékoli zákonné ustanovení. V tomto směru nemá žádný význam skutečnost, že akcionář, jehož akcie byly zajištěny, nepřestává být jejich vlastníkem, jak zdůraznila ministryně spravedlnosti. Stejný závěr totiž platí i ve vztahu k jiným zajištěným movitým věcem, jejichž vlastníkem obviněný nepřestává být, a přesto je nemůže nadále držet, převádět je, užívat je a brát z nich užitky atd., tj. nemůže využívat některé atributy vlastnického práva k nim. Jako typický příklad lze uvést možnost zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného, kterým je třeba osobní automobil, jehož vlastníkem obviněný nadále zůstává, ale přesto ho po zajištění nemůže nejen převádět na jinou osobu ani s ním jinak nakládat, ale nemá možnost ho ani užívat k provozu na pozemních komunikacích. Ostatně proto je dle Nejvyššího soudu institut zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného podle § 47 odst. 1 tr. řádu jen dočasným opatřením, jímž se nemění vlastnické právo k zajištěným věcem, ačkoli je obviněný omezen v jeho výkonu, zejména pokud jde o převod zajištěných věcí, jejich užívání a další nakládání s nimi. I když tedy akcionář nepřestává být vlastníkem zajištěné akcie, tato okolnost sama o sobě nebrání tomu, aby mu bylo možné zakázat výkon hlasovacího práva na valné hromadě akciové společnosti.

Taková možnost pak podle názoru Nejvyššího soudu vyplývá nejen z již uvedeného, ale též z rozhodné trestní i mimotrestní právní úpravy. Jednak lze vyjít ze zákonné dikce ustanovení § 47 tr. řádu a jeho smyslu či účelu a jednak z příslušných souvisejících ustanovení dalších zákonů. Především podle § 47 odst. 4 tr. řádu platí, že v usnesení o zajištění majetku se zakáže obviněnému, aby nakládal s věcmi, které jsou uvedeny v usnesení o zajištění nebo které budou sepsány při výkonu takového rozhodnutí. Dále se obviněnému zakáže, aby po oznámení usnesení převedl majetek na někoho jiného nebo ho zatížil. Jak je tedy z citované formulace patrné, samotný zákon rozlišuje mezi

pojmy nakládání se zajištěnými věcmi a převod majetku na někoho jiného. Přitom nakládání je širším pojmem, který dle Nejvyššího soudu nepochybně zahrnuje kromě převodu věci (majetku) i další dispozice či jiné právní nebo faktické úkony, jež by mohly ohrozit či zmařit účel zajištění. **Účelem zajištění ve smyslu § 47 odst. 1 tr. řádu je totiž zachování hodnoty zajištěného majetku a jeho použitelnosti pro uspokojení nároku poškozeného. Splnění tohoto účelu pak může bránit nejen převod zajištěné věci na jinou osobu, ale též jakékoli další dispozice nebo úkony činěné ve vztahu k ní, pokud by jejich důsledkem bylo snížení hodnoty zajištěné věci. Je-li zajištěnou věcí akcie, není vyloučeno, aby se obviněnému v zájmu dosažení účelu zajištění zakázalo vykonávat hlasovací práva na valné hromadě, a to zejména v případech, jestliže je akcionář vlastníkem akcií v takové jejich hodnotě či počtu, že svým hlasovacím právem může prosadit nebo naopak znemožnit přijetí určitého zásadního rozhodnutí, které bezprostředně ovlivňuje ekonomickou situaci celé akciové společnosti, a tím i hodnotu akcií.** Tak tomu bylo i v nyní posuzované trestní věci, protože obviněný byl v době vydání napadeného usnesení Městského soudu v Praze vlastníkem 10 ks kmenových listinných akcií obchodní korporace NEOGRAPH, a. s., což bylo 50 % z celkových 20 ks kmenových listinných akcií této obchodní společnosti. Obviněný tím mohl při hlasování na valné hromadě jmenované akciové společnosti prosadit určitá nepříznivá rozhodnutí s negativním dopadem na možnost uspokojení uplatněného nároku poškozené obchodní korporace, jak na to poškozená poukazovala ve svém návrhu na zajištění tohoto nároku na majetku obviněného. Případné nepříznivé následky vyplývající z nepostížení hlasovacích práv spojených s akcií by se tedy mohly promítnout i v omezení či úplném vyloučení možnosti uspokojit nárok poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem, k jehož ochraně primárně slouží také zajišťovací institut podle § 47 odst. 1 tr. řádu.

Výše uvedené závěry dle Nejvyššího soudu zcela odpovídají i již zmíněnému § 281 odst. 4 z. o. k., podle něhož hlasovací právo spojené s akcií nelze převádět samostatně. Z toho vyplývá, že hlasovací právo je neoddělitelně spjata s akcií, je v ní inkorporováno a zcela s ní sdílí její osud, takže bez dispozice s akcií není možno vykonávat hlasovací právo akcionáře na valné hromadě. Přitom argument, podle kterého je možné zajištěním ve smyslu § 47 odst. 1, 4 tr. řádu zakázat výkon hlasovacího práva spojeného se zajištěnou akcií, není v rozporu ani s ustanovením § 426 písm. d) z. o. k. Podle něj totiž platí, že akcionář nevykonává své hlasovací právo kromě dalších případů výslovně vyjmenovaných v ustanoveních § 426 písm. a) až c) zákona o obchodních korporacích též v jiných případech stanovených tímto zákonem nebo jiným právním předpisem. Totéž omezení bylo obsaženo do 31. 12. 2013 i v ustanovení § 186c odst. 2 písm. d) obch. zák. Takovým jiným právním předpisem, znemožňujícím akcionáři výkon jeho hlasovacího práva, může být podle Nejvyššího soudu nepochybně i trestní řád, který dovoluje omezení určitých práv (včetně hlasovacích práv akcionáře) nejen v ustanovení § 47 odst. 4 tr. řádu, ale též např. v ustanovení § 79e odst. 2 tr. řádu v případě zajištění jiné majetkové hodnoty.

V této souvislosti Nejvyšší soud upozornil, že zajištění akcií a zákaz výkonu hlasovacích práv s nimi spojených na valné hromadě akciové společnosti znamená povinnost příslušného orgánu státu nebo jiné jím pověřené osoby vykonávat správu zajištěného majetku včetně práv a povinností s ním spojených, a to podle zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ten, kdo podle § 9 citovaného zákona provádí správu zajištěného majetku, má ve vztahu k němu povinnosti vyjmenované v ustanovení § 10 citovaného zákona. Jejich součástí je kromě jiného povinnost po předchozím souhlasu soudu činit v souvislosti se zajištěným majetkem ve správním nebo jiném řízení všechny úkony, které jinak může činit jeho vlastník (§ 10 odst. 2 citovaného zákona). **Z toho lze dovodit, že takovými potřebnými úkony mohou být i ty, které vyžaduje řádný výkon práv a povinností vyplývajících z vlastnictví zajištěných akcií a které v důsledku zajištění a případného zákazu výkonu hlasovacích práv nemůže vykonávat samotný vlastník akcií.**

Shora uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu lze vítat, neboť dosavadní výklad zastávaný Nejvyšším státním zastupitelstvím šel proti smyslu § 47 tr. řádu (to platí *mutatis mutandis* i pro zajištění podílu dle § 78 a násl. tr. řádu). Je však dlužno přiznat, že řada státních zástupců se tohoto absurdního výkladu nedržela a spolu se zajištěním podílu v korporaci spočívajícím v omezení dispozic s ním obviněným zakazovala rovněž vykonávat i společenstevní práva, hlasovací právo nevyjímaje. V tomto případě pro změnu často selhával Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, který aktivní správu zajištěného podílu podle zákona č. [279/2003](#) Sb. odmítal provádět. Jeho účast v rozsahu zajištěného podílu jako správce na valných hromadách společností tak zněla v minulosti jako science fiction. Podstatné ovšem je, že Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí dovodil povinnost státu (resp. jeho příslušného orgánu nebo jiné jím pověřené osoby) tuto aktivní správu podílu v oblasti společenstevních práv společníka provádět (a to i před přijetím zákona č. [86/2015](#) Sb., který novelizoval zákon č. [279/2003](#) Sb. tak, že tato povinnost je již zákoně výslovně uvedena). Lze proto očekávat, že pokud se tak v konkrétním případě dříve nedělo, že se obvinění (potažmo poškození) budou moci s úspěchem obracet se žalobami na stát ohledně náhrady škody, která jim tímto nesprávným úředním postupem mohla vzniknout (ostatní společníci totiž např. mohli v mezidobí na valné hromadě přijmout rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu společnosti a zajištěný podíl společníka v trestním řízení pod rukama pasivního správce tímto rozředit).

Kladně lze dále hodnotit i samotnou novelu (86/2015 Sb.) zákona č. [279/2003](#) Sb., která vnesla jasno do toho, jakým způsobem má konkrétně správa podílu zajištěného v trestním řízení probíhat. Doposavad totiž předmětný zákon ohledně správy podílu v obchodní korporaci neobsahoval zvláštní ustanovení. Jinými slovy, právní úprava účinná do 31. 5. 2015 nereflektovala při správě zajištěného majetku jeho rozdílnou povahu. Pro všechny majetek zákon stanovoval tatáž pravidla.

Na úvod je zapotřebí zdůraznit, že účelem správy podle citovaného zákona je, že majetek zajištěný v trestním řízení se podle tohoto zákona spravuje jen tehdy, pokud je zapotřebí právně jednat nebo činit potřebné úkony, aby nedošlo bezdůvodně k snížení hodnoty zajištěného majetku nebo k jeho zmenšení, popřípadě aby se majetek očekávaným způsobem zvýšil, což u podílu v obchodní korporaci nastává zpravidla vždy.

Nově tedy podle § 9 odst. 2 platí, že byla-li zajištěna práva související s podílem v obchodní korporaci, jež umožňují podílet se na řízení obchodní korporace, a je-li zapotřebí vykonávat správu podílu v obchodní korporaci (jinak ne), soud pověří správou podílu osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců, které bylo vydáno zvláštní povolení podle zákona o insolvenčních správcích; nelze-li takto postupovat, pověří správou podílu jiného insolvenčního správce. O pověření správou podílu je nutno vyzoomět obchodní korporaci (§ 9 odst. 8).

Správce je povinen mít po dobu výkonu správy uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem správy; to neplatí, odpovídá-li za jeho činnost stát podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (§ 8a odst. 4).

Klíčový je dále § 10a odst. 1, který stanoví, že správce pověřený správou podílu vstupuje do zajištěných práv společníka obchodní společnosti nebo člena družstva a vykonává je v potřebném rozsahu v souladu s tímto zákonem a zákonem o obchodních korporacích.

Dále je nutno upozornit na oprávnění správce dovolávat se neplatnosti právního jednání učiněného obviněným v rozporu se zákazy, jež mu byly uloženy rozhodnutím o zajištění podílu podle trestního řádu (§ 10 odst. 1 písm. c). Jde o nepřesné vyjádření, jelikož podle

trestního řádu je takové právní jednání stíženo absolutní neplatností, a té se dovolávat není třeba (viz § 47 odst. 4 *in fine* tr. řádu). V případě, že by obviněný se zajištěným podílem vykonával hlasovací práva na valné hromadě, v důsledku jehož hlasů by došlo k přijetí navrhovaného usnesení, pak by dle mého soudu toto usnesení bylo nicotné, jelikož by bylo přijato shromážděním, které za valnou hromadu považovat nelze (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3914/2008), což má dopad v procesní rovině v tom smyslu, že žalobu na určení nicotnosti touto vadou postiženého usnesení lze podat dle § 80 o. s. ř. bez ohledu na lhůty^[1] uvedené v zákoně o obchodních korporacích (např. § 429 z. o. k.). Obviněný by se tímto svým jednáním nadto dopustil (pokusu) trestného činu maření úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

Správce je dle § 10 odst. 3 např. dále povinen činit za účelem ochrany zajištěného podílu v soudním, správním nebo jiném řízení všechny úkony, které je jinak oprávněn činit jeho vlastník. Podle § 10a odst. 3 je správce povinen na výzvu soudu předložit soudu v jím stanovené přiměřené lhůtě zprávu o své činnosti při výkonu správy podílu.

Správce pověřený správou podílu má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, které hradí stát. Pokud je správce současně také členem statutárního orgánu obchodní korporace, pak se odměna a hotové výdaje správce hradí z majetku společnosti (§ 10b ods. 1).

Mgr. Vladimír Janošek, Kobyli*
advokátní koncipient

Autor působí v obchodní společnosti Továrek, Horký a partneři, advokátní kancelář, s.r.o. Tento článek není oficiálním stanoviskem advokátní kanceláře

[1] Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006.

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)

- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)